

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

تحلیل و بررسی رویکرد توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان با طراحی م جموعه ورزشی - آموزشی در رفسنجان

بهنود حسن زاده^۱، علیرضا غفاری^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران

۲- استادیار گروه معماری، واحد رفسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، رفسنجان، ایران
alireza.ghafari@gmail.com

چکیده

تاریخ نشان داده که رویدادها و وقایع ورزشی نقش مهمی در توسعه ی جوامع داشته اند و در حال حاضر ورزش از نظر ماهوی و ذاتی، امری علمی، فرهنگی بیان شده است به صورتی که توسعه ورزش در اسناد بالادستی و برنامه های توسعه کشور ها در قالب توسعه علمی مورد توجه قرار گرفته است. افزایش آگاهی های نسل امروزی درباره فعالیت های ورزشی باعث تغییرات رفتاری مثبت در بین افراد و استقبال آنها از فعالیت های متنوع ورزشی میشود. بهره گیری از هنر معماری برای طراحی اینگونه از فضاها جزء مهم ترین ملاک های جوامع مترقی و متمدن به شمار آمده است که باید به دقت برحسب معیارهای مطلوب طراحی شوند. در این مقاله به نحوه طراحی مجموعه ورزشی - آموزشی در رفسنجان با رویکرد توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان پرداخته شده است. روش تحقیق مقاله پیش رو تحلیلی توصیفی-موردی زمینه ای و گردآوری داده ها مشتمل بر روش اسنادی و مطالعات کتابخانه ای می باشد.

واژه‌های کلیدی: ورزشی آموزشی، جوانان، ورزش، اماکن ورزشی

۱- مقدمه

اماکن ورزشی باید به گونه ای طراحی و ساخته شوند که عموم مردم به آنها دسترسی داشته باشند. به همین دلیل توجه به مجموعه های ورزشی تفریحی از اهمیت به سزایی برخوردار هستند و می تواند نقش مهمی را در زمینه اتصال جوانان به فضای فرهنگی، علمی جامعه ایفا کند. اما تأثیر مجموعه های ورزشی تفریحی در زندگی جوانان مختوم به صرف تفریح و گذران اوقات فراغت نمیباشد بلکه با ایده پردازی درست و معماری آگاهانه می توان فضایی را در این مجموعه ها ایجاد کرد که جوانان در حین لذت بردن از اوقات فراغت، ناخودآگاه تحت تأثیر کالبد فرهنگی، علمی جامعه قرار بگیرند و در نتیجه زمینه ساز سلامت روانی جوانان شود. چراکه چگونگی گذران اوقات فراغت رابطه نزدیکی با رشد و بهبود سلامت روانی جامعه دارد. در ادامه در این مقاله به بررسی چگونگی طراحی مجموعه های ورزشی - آموزشی با رویکرد توسعه علمی و میدانی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ورزش جوانان پرداخته خواهد شد. چرا که توجه به اهمیت این موضوع می تواند موجب هدف گیری هوشمندانه در ساخت و معماری مجموعه های ورزشی- آموزشی در جهت ارتقاء سلامت روانی جوانان در جامعه پر هرج و مرج و آسیب پذیر کنونی شود و جوانان را از آشوب های ذهنی و محیطی حفظ نماید.

۲- روش

به منظور گردآوری برخی شاخص ها و سنجه های ارزیابی چگونگی طراحی مجموعه های ورزشی-آموزشی میبایست با استفاده از اطلاعات و داده های موجود در ادبیات این حوزه از دانش و همچنین کسب تأیید از متخصصان و خبرگان از لحاظ معماری و ادبیات علمی مبادرت ورزید. به همین منظور بررسی شاخص های طراحی مجموعه های ورزشی لازم میباشد تا یک مطالعه برای احصاء هر یک از متغیرهای موجود در ادبیات این حیطه را گردآوری نماییم. در این تحقیق با بررسی نمونه های موردی به همراه تطبیق، روش های طراحی استاندارد اینگونه از فضاها، به پارامترهای معماری متناسب با روحیه جوانان مشخص میگردد. که میتوان با یک دسته بندی کلی از اینگونه فضاها در جهت معاصر سازی در طراحی و الگو گیری مجموعه های ورزشی- آموزشی جوانان به صورت مدرن دست یافت.

۳- سوالات

- ۱- چگونه می توان با تحلیل پارامتر های معماری محوریت با رویکرد توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان در طراحی دست یافت؟
- ۲- چگونه می توان با توجه به فاکتورها و معیارهای رویکرد توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان در شهرستان رفسنجان دست یافت؟
- ۳- الگوی مناسب طراحی مراکز ورزشی- آموزشی بر اساس اصول معیارهای محوریت رویکرد توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان چگونه باید باشد؟

۴- فرضیات

فرضیه ۱: با تحلیل مؤلفه هایی همچون فرم ، فضا، تناسبات و... در مجموعه ورزشی- آموزشی جوانان میتوان به معیار هایی جهت طراحی دست یافت.

فرضیه ۲: با تحلیل و بررسی پلان های مجموعه ورزشی-تفریحی جوانان و کد گذاری عناصر تعاملی فضای باز و بسته بر پایه توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان میتوان به یک دسته بندی کلی از این گونه فضاها در جهت الگو گیری و معاصر سازی در طراحی مجموعه ورزشی- آموزشی جوانان مدرن دست یافت.

فرضیه ۳: با تحلیل و بررسی فضاهای مجموعه ورزشی-تفریحی جوانان با توجه به فضای باز و بسته و با استفاده از فرم های خلاقانه معماری، به این نتیجه میرسیم که درک بصری و حس تعلق به مکان بیشتری میتوان در توسعه علمی و میدانی ورزش جوانان پیدا کرد.

۵- مبانی نظری

زندگی در دنیای امروزی، ابتکار عمل سریع و فوری را از افراد گرفته و آنها را دچار فقر حرکتی نموده که این فقر حرکتی مشکلات متعددی از لحاظ جسمی، روانی و اجتماعی برای افراد پدید آورده است (Norges. ۲۰۱۱.۱۱). یکی از راهکارهای از بین بردن یا پیشگیری از فقر حرکتی، داشتن سبک زندگی فعال میباشد ورزش کردن یکی از این پیشگیری ها میباشد چرا که

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ورزش در طول تاریخ زندگی انسان ها به شیوه ها و روش های متفاوتی ظهور پیدا کرده است. ورزش های امروزی صورت های مختلفی از فعالیت های جسمانی و تربیت بدنی هستند که در چهارچوب نظام تعلیم و تربیت هر جامعه و همراه با ارزش های فردی و اجتماعی آن موجبات پرورش فکری و جسمی نسل های آینده ساز، جوامع را فراهم ساخته است (تصدقی: ۱۳۹۰، ۲) به صورتی که امروزه ورزش کردن و گذران اوقات فراغت به یکی از سودآورترین صنایع خدماتی دنیا مبدل شده است و این موضوع لزوم بررسی هر چه بیشتر خدمات و چگونگی ارائه آن را در قالب روابط مورد تأکید قرار میدهد (معماری و دیگران: ۱۳۹۲، ۳) ولذا ورزش آنچنان در متن زندگی انسانها نفوذ کرده که میتواند بر روی سبک زندگی افراد نیز تاثیرات آن را مشاهده نمود. ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی شناخته شده که نه تنها افراد را در یک شبکه اجتماعی به تعامل و کنش متقابل وا میدارد، بلکه در عرصه سلامتی و تندرستی نیز کارکردهای غیرقابل انکاری نیز دارد. (صفاری و دیگران: ۱۳۹۷، ۲)

برخی آمارها نشان میدهند که امروزه بیش از میلیون ها کودک و نوجوان، در ورزش های سازمان یافته و باشگاهی مشغول فعالیت های ورزشی هستند که نشان از مشارکت نوجوانان در ورزش ها و باشگاه ها میباشد و بی شک به رشد آنان کمک شایانی میکند (کمال الدین: ۱۳۹۶، ۱۴) اگر جوانان دارای سلامت روانی باشند، می توانند با آسودگی خیال به آینده خود امیدوار باشند که جزء مهم در ایجاد این سلامت روان را توجه به بحث اوقات فراغت جوانان باید در نظر گرفت که می توانند در مجموعه های ورزشی- آموزشی در سایه اعتدال و فرهنگ، حضور یابند. مجموعه های ورزشی- آموزشی که دارای نقش مهم و بی بدیلی در جامعه هستند (مقتصدی: ۱۳۹۵، ۱)

آگاهی پیدا کردن جوانان نسبت به نقش و جایگاه خاص فراغت در تعیین سرنوشت شان در قبال تمدن با زیر سلطه تکنولوژی، دارای اهمیت خاصی میباشد که جامعه متخصص را به برنامه ریزی و مطالعات در جهت چگونگی گذراندن اوقات فراغت بین جوانان سوق داده است. امروزه شرایط اقتصادی، اجتماعی و رشد روزافزون صنعت، جوامع را وادار به ارائه برنامه هایی کرده اند که برای تحقق امر فراغت استفاده بیشتری از منابع داده اند. در همین راستا باید این برنامه به گونه ای باشد که منفعت های آن نه تنها آسیبی به منابع نرساند بلکه با توسعه پایدار شرایطی را ایجاد کنند که جوانان بتوانند برای گذران اوقات فراغت بدون هیچگونه دغدغه ای به کسب علمی نیز بپردازند (مدقالچی و حسین پور فخاری نام: ۱۳۹۷، ۱)

ورزش کردن باعث توسعه اجتماعی و اخلاقی، افزایش انعطاف پذیری، ایجاد احساس تعلق به جامعه، تقویت مسئولیت شخصی و بهبود پیشرفت تحصیلی، شکوفایی مهارت های گروهی، ارتقاء توانایی ارتباطی، افزایش مهارت های تصمیم گیری، تقویت همدلی میگردد. علاوه بر این رشته های مختلف ورزشی دارای مزایای اجتماعی مختلفی نیز هستند. ورزش های گروهی همانند فوتبال، والیبال و بسکتبال ... که مهارت های اجتماعی مانند: ارتباطات، مدیریت تعارض و تعامل موثر با دیگران، را به سمت اهداف مشترک سوق داده و توسعه می یابند (نعمتی: ۱۳۹۸، ۲)

کرامپی و همکارانش در پژوهشی بیان نموده اند که از مهمترین موانع پرداختن به ورزش در اوقات فراغت بی علاقه می باشد. آنها دلیل این بی علاقه را ویژگی های اماکن ورزشی دانسته اند و اعلام کردند که در دسترس بودن تسهیلات برای تشویق به شرکت در فعالیت جسمانی ضروری میباشد (ملا نوری و دیگران: ۱۳۹۵، ۲۲)

دنیای طراحی معماری مجموعه های ورزشی هیچگاه متوقف نشده و راکد باقی نمانده است. نیازهای طراحی مکان های ورزشی و تفریحی به سبب نوآوری ها، فن آوری های نوین و انتظارات ویژه در حال گسترش و به طور دایم در حال تغییر میباشد. اما تنها وجود امکانات برای ورزش کردن کافی نیست. نیاز مبرم به خلق روش های طراحی نوین برای مؤثرتر و جذابتر ساختن مراکز ورزشی اهمیت فوق العاده ای دارد. در طراحی اماکن ورزشی علاوه بر جنبه های فنی باید به جنبه های زیبایی شناختی، علمی، تفریحی، فراغتی نیز توجه کرد. بنابراین ضروریست در ساخت اماکن، تأسیسات و تجهیزات ورزشی به نمای ظاهری و کیفیت ارائه خدمات به مشتریان به یک اندازه توجه شود. اصولاً تعداد (کمیت) و نوع (کیفیت) اماکن، تأسیسات و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تجهیزات ورزشی که در یک شهر یا منطقه وجود دارد، معرف آن شهر یا منطقه است. بنابراین ضروریست که نمای ظاهری اماکن و تأسیسات ورزشی به گونه ای باشد که با سبک های معماری و نیز فرهنگ آن جامعه مطابقت داشته باشد. اماکن، تأسیسات و تجهیزات ورزشی که با هدف استراحت، تمرین و پر کردن اوقات فراغت ساخته میشوند، باید علاوه بر گنجایش کافی، جانمایی مناسب، راحتی استفاده، جذاب و زیبا نیز باشند (Sajadi, Seyed Nasrollah: ۱۳۹۲، ۳)

مکان های ورزشی از جمله سالن های چند منظوره ساختمان های پر هزینه ای هستند اما به همان اندازه می توانند درآمد زایی هم داشته باشند. طبق آمارهای ورزشی، قدرت مالی جهان ورزش در حال افزایش است. در قرن ۲۱ ورزش تبدیل به یک فرهنگ جهانی شده است و هر ساله کشورهای گوناگون بودجه های هنگفتی برای ساخت و تجهیز بناهای ورزشی در نظر می گیرند. امروزه فضای ورزشی برای بهبود استقبال از شرکت در فعالیت های ورزشی به مسئله اهمیت معماری در فضاهای ورزشی در تشویق افراد حتی با محدودیت های جسمی میپردازد.

مک کارمک و همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان "رابطه بین محیط فیزیکی و فعالیت بدنی" به این نتیجه رسیدند که محیط فیزیکی به طور بالقوه میتواند فعالیت بدنی افراد را تحت تأثیر قرار دهد و سبب افزایش گرایش مردم به فعالیت بدنی شود. زیبایی شناختی محیطی از خصوصیات محیطی است که میتواند فعالیت بدنی افراد را تحت تأثیر قرار دهد. زیبایی شناختی رابطه مثبتی با سطوح مختلف فعالیت بدنی دارد (McCormack, & el: ۲۰۰۴، ۸۲)

در پژوهشی بیان شده که به ترتیب ابعاد، رنگ، فضا، فرم، هارمونی، نور و محیط در گرایش مشتریان به اماکن ورزشی مؤثرند در حالیست که در تحقیقی دیگر، سهولت دسترسی به فضای ورزشی، رعایت فاصله مناسب اماکن ورزشی از مراکز آلوده شهری، توسعه پذیری، منطبق بودن فضای ورزشی با نیازهای کاربران، مناسب بودن با شرایط جغرافیایی منطقه، ملاحظات ایمنی در ساخت و بهره گیری از فضای ورزشی، ارتباط منطقی بین تأسیسات ورزشی مجاور، مجزا بودن امکانات ورزشی برای ورزش های قهرمانی، آموزشی، همگانی و تفریحی، قدمت فضای ورزشی، انعطاف پذیری برای استفاده های مختلف و وجود امکانات رفاهی از جمله عواملی بودند که به ترتیب اولویت در بهره وری اماکن ورزشی مؤثر شناخته شدند (Ghasemian, Ghafoori: ۱۳۹۴، ۸۲)

در سال های اخیر، طرح های مدرن و تکنیک های دیجیتال که آگاهانه در معماری به کار می روند، در عمل به تأثیرات مثبت جنبه های زیباشناختی معماری کمک کرده اند و شور و احساس دل انگیزی را به نمای ظاهری و فضاهای داخلی اماکن و فضاهای ورزشی داده اند. مکان های ورزشی باید برحسب ویژگی های زیبایی شناختی و فنی برنامه ریزی شوند. آنچه در طراحی سایت ها و مکان های ورزشی حائز اهمیت بوده و در کنار استانداردهای فنی، باید مدنظر باشند عبارت اند از: ۱. توجه به مفاهیم فنی، ۲. استفاده از بافت در طراحی مناظر، ۳. به کارگیری خلاقانه رنگ در طراحی ۴. ایجاد تعادل در محوطه سازی و فضای سبز.

وجود فضای مناسب لازمه ی ورزش کردن و معمار مسئول خلق این فضا است. در واقع معماری بستر ساز فعالیت های ورزشی است. متأسفانه مورخان معماری و مورخان ورزشی، جایگاه معماری در فضاهای ورزشی را نادیده گرفته اند در حالیکه معماری و ورزش دو مقوله ی درهم تنیده می باشند امروزه که به دلیل ماشینی شدن زندگی ها انسان دچار فقر حرکتی شده و به ورزش کردن بی توجه شده است. مدیران ورزشی باید با به کارگیری روش های مختلف، انگیزه و رغبت به ورزش کردن را در جامعه جوان با توجه به مکان ها ایجاد کنند که یکی از این روش ها توجه به نسل جوان و برآورده کردن نیازهای این گروه سنی جهت حضور در فضاهای ورزشی میباشد که باید به صورت معمارانه طراحی گردد (صالحی: ۱۳۹۴، ۱۲)

فضاهای آموزشی نیز از حوزه هایی هستند که نقش عمده ای را در یک جامعه ایفا می کنند. بی توجهی در طراحی آن ها در بسیاری از کشورها نتایج نامطلوب خود را نشان داده است. در سال های اخیر با توجه به رشد روز افزون و وسعت تغییرات روشهای آموزشی، سازگار نمودن بستر یادگیری با تمامی جوانب نیازهای یادگیرنده، در کانون توجه متخصصین آموزش قرار گرفته است. چرا که محیط فیزیکی به سبب ساختار خود می تواند تعاملات و در پی آن فرآیند یادگیری را تقویت و یا تضعیف

نماید. از آنجا که تعاملات مداوم جوانان با یکدیگر و با منابع محیطی و الگوی یادگیرنده-محوری، جوهره نظام های آموزشی جهان امروز و فردا را شکل می بخشد، این اعتقاد وجود دارد که رویکردهای جدید، نیازمند حرکت، کار گروهی و پویایی دانشجویان است. از این رو تعریف نیازها و چگونگی سازماندهی بستری که چنین نحوه ی یادگیری، در آن قابلیت ظهور داشته باشد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. خلق یک محیط یادگیری انعطاف پذیر، که همیشه در حال طراحی توسط کاربران آن است، به نوعی، باعث کیفیت بخشی به فضای آموزشی می گردد (حاضری و کاظمی شیشوان: ۱۳۹۴، ۱۲) در دنیای امروز ورزش جزئی از فلسفه زندگی شده و معماری ورزشی به عنوان سمبل اقتصادی و بازتاب یک فرهنگ در حال رشد شناخته می شود (کازرونی و دیگران: ۱۳۹۵، ۲)

۶- یافته ها

در حقیقت اهمیت توسعه فضاهای ورزشی و اماکن ورزشی در شکل دهی کالبدی شهرها مؤثرند و از سوی دیگر، به عنوان یک مرکز خدمات رسانی، کاربری های اطراف را نیز تحت تأثیر قرار میدهند. داشتن فضای ورزشی مطلوب و نحوه خلق فضایی متناسب با نیازها، مستلزم شناسایی اجزا و موقعیت کاربردی، روابط صحیح فضاها و ترکیب آنهاست. اماکن ورزشی به عنوان یکی از مراکزی که مستقیماً با افراد و به خصوص جوانان در ارتباط اند، به منظور رشد و بقا نیازمند شناسایی و تقویت عوامل مؤثر در گرایش مشتری ها هستند. از این رو بررسی معماری در مجموعه های ورزشی ساخته شده در جوامع امروزی میتواند مقدمات حضور پررنگ جوانان را در این مجموعه ها فراهم سازد. (جدول ۱-۱)

جدول (۱-۱) شناسایی و تطبیق نمونه مجموعه ورزشی ساخته شده در ایران و جهان، منبع: نگارنده

نمونه موردی	شاخصه های معماری	راه کارهای طراحی معماری
مجموعه ورزشی تختی تهران	سازه	اسکلت کابلی-بتنی
	مصالح	سنگ و بتن
	فرم	سیستم پوشش کششی و در استخوان بندی بتنی
	عملکرد	استادیوم
	انرژی	الکترونیکی
مجموعه ورزشی رفسنجان	سازه	سقف شیبدار از نوع سازه های نوین- نوارهای از لوله فلزی-سازه سقف و پوششی از شیشه شفاف
	امکانات	استخرهای سرپوشیده و روباز سالن های ورزشی
	مصالح	سنگ و سقف شیشه ای
	فرم	نمایانگر سیستم فضاهای باز ساده هندسی و نیمه منظم معماری یخچال های قدیمی منطقه کرمان
	عملکرد	استادیوم
مرکز تفریحی- ورزشی Emerald Hills	سازه	در نما از پنل های سفید مثلثی و لعاب دار که بر روی پایه های سیاه رنگ و شیشه ای نصب شده
	مصالح	پنل ها و سطوح آکوستیک
	فرم	طراحی ساده و مقرون به صرفه

مرکز تفریحی-ورزشی	عملکرد	
آلمانی تصفیه آب شور	سیستم	
گنبدی که روی ساختمان دیده می شود به عنوان محافظ در تمام سطح سقف ورزشگاه پیوستگی ایجاد کرده است و دهانه ای بیش از ۳۱۰ متر دارد که قابلیت بسته شدن و ایجاد سایه را دارد.	سازه	<p>ورزشگاه چند منظوره هنری و زیبای سنگاپور</p>
شیشه و پایه های فلزی	مصالح	
گنبدی	فرم	
ورزشگاه چند منظوره	عملکرد	
خنک کننده که از انرژی خورشیدی استفاده می کنند	سیستم	

در بررسی نمونه های موردی ، سعی بر آن بوده که نمونه ها از طیف متنوعی از ساختمان ها با ویژگی های متفاوت و اقلیم های متنوعی انتخاب و بررسی گردند، فضاها و سیرکولاسیون حرکتی ، سازه و فرم ساختمان و نوآوری ها و ویژگی های منحصر به فرد مربوط هر ساختمان بررسی شد. نحوه برخورد طراحان مطرح و بزرگ جهانی با مقوله طراحی فضاها مجموعه ورزشی- تفریحی مورد تحلیل قرار گرفت که در نهایت با استفاده از این بررسی ها و از طریق نحوه دسته بندی فضاها و زون بندی پلان در طرح نهایی ارائه شده آسان تر و صحیح تر ارائه شده و همچنین با بررسی موردی (معایب و محاسن) ، به شناخت مناسبی از طراحی و استانداردهای مجموعه ورزشی- تفریحی دست پیدا کردیم، که این شناخت در ارائه یک طرح مناسب جهت مکان ورزشی متناسب با جوانان به ما کمک بسزایی می کند. ورزش جز مهمترین عناصر شهری در گذشته و حال محسوب می شوند. نقش و اهمیت آنها مسئله ای غیر قابل انکار است. هرچند مجموعه های ورزشی نسبت به شرایط و زمان خود تغییر کرده اند و از فرم سنتی به مدرن تغییر هویت داده اند اما همچنان جایگاه ویژه ای در شهر ها و سکونتگاه ها دارند. از فرآیند تغییر مجموعه ورزشی-تفریحی می توان تحلیل درست و عمیق نسبت به تغییر جامعه نیز دست پیدا کرد.

در شرایط واقعی نمی توان تمام شاخصه ها و متغیرهای موجود پیرامون پژوهش را کنترل کرد، در نتیجه حداقل امکان محدودیت ها و استثناها و عوامل عدم کنترل در این تحقیق ، شناسایی و مورد بررسی و ارزیابی قرار داده شده اند که از این شاخص ها میتوان به موارد زیر دست یافت :

- ۱- طراحی اختصاصی برای جوانان باید به همه ی خصوصیت های اخلاقی و رفتاری اکثریت جامعه آماری جوانان را دانست و با توجه به آن طراحی را پیش برد، چون جوانان نکته سنجی خاصی دارند و به راحتی مکان و فضایی که مطابق میل و روحیات آنها نباشند مورد توجهشان قرار نمیگیرد.
- ۲- هر وقت جامعه توانست فضاهای امن و زیبا و پویا با در نظر گرفتن کلیه خواسته های جوانان در نظر بگیرد میتواند به آینده خوب جامعه امیدوار گردد.
- ۳- مجموعه های ورزشی و تفریحی مکان هایی برای فعالیت های اجتماعی فرهنگی و ورزشی به همراه شادی سرگرمی می باشد و وجود چنین مکان هایی مردم را به سمت پویایی و خلاقیت میبرد. افراد برای گذراندن اوقات فراغت می توانند از این مکان ها هم به عنوان سرگرمی و هم به عنوان فضایی برای یادگیری یا اجتماعات و فعالیت های روزمره یا فعالیت های اجتماعی و گروهی و جذبی استفاده کنند. در این فضاها افراد مختلف با توانایی های خاص و یا علایق

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

متفاوت میتوانند وارد گروه های مختلف اجتماعی، فرهنگی و ورزشی شوند. از جمله گروه های کتابخوانی، نقاشی، تشکل ها و انجمن صنفی و فرهنگی و هنری بنابراین طراحی این نوع مکان ها باعث پویایی و ارتقاء سطح کیفیت و سرگرمی در جامعه میباشد.

۴- شیوه و راه و روش سازماندهی فضا و نحوه بیان تنوع کالبدی به عنوان دو عامل شخصیت بخشی در گونه های مختلف معماری به حساب می آید. سنجش تغییرات در دو مولفه یاد شده، می تواند ابزاری برای فهم و تبیین مفاهیم موثر بر شکل گیری کالبد معماری باشد. ولذا تفاوت لحن شیوه های سنتی و مدرن را می توان در سنجش این دو مولفه، موثر دانست.

۵- در نتیجه با قرار گرفتن سایت مورد نظر در خارج از بافت مسکونی (همجواری با فضای باز گسترده و وسیع)، می تواند از پتانسیل بالایی برخوردار باشد.

۶- برخورداری از خدمات روز و مدرن مراکز مجموعه ورزشی- آموزشی جهت ساکنین منطقه و در پی آن، افزایش آسایش و امنیت منطقه.

با توجه به عدم وجود یک مجموعه ورزشی- آموزشی مناسب در محدوده سایت و وضعیت موجود فضاهای مجموعه ورزشی- آموزشی منطقه، در نظر است تا این مجموعه ورزشی- آموزشی پاسخگوی نیازهای مردم منطقه در سطحی که در خور یک مجموعه ورزشی- آموزشی به روز می باشد درآید.

فضایی با تنوع کارکردی، جذابیت های فضایی و چند وجهی که اجازه همه رفتارهایی که یک فضای جمعی را برای افراد دلپذیر می کند، می دهد.

- فضایی با عوامل بصری بیرونی کاملا جذاب شامل حجم، نمای خارجی و ورودیها و همگام با تکنولوژی روز دنیا.
- فضایی با عوامل بصری درونی جذاب، چرا که نمای خارجی آغازگر اقدام افراد برای شرکت در مجموعه ورزشی و نمای داخلی تداوم دهنده این حرکت است.
- فضایی با عوامل غیر بصری جذاب مانند ارائه مناسب خدمات به مشتری، تسهیلاتی نظیر تفکیک انواع ترافیکها و عوامل محیطی جذاب مانند موسیقی و تهویه مطبوع.
- فضایی پویا و سرزنده و محیطی جهت پاسخگویی به نیازهای همه سنین.
- فضایی با ویژگیهای معمارانه و استفاده از المانهای مختلف در تعریف فضاها.

پژوهش پیش رو در شهر رفسنجان صورت گرفته است و با تطبیق مجموع های ورزشی موردی (ایرانی و خارجی) به این میپردازد که با توجه به شکل ظاهری، نحوه طراحی و نوع خدمات دهی واحدهای مجموعه ورزشی- آموزشی منطقه مورد مطالعه، دیده می شود که تک تک واحدهای پراکنده مجموعه ورزشی در مجاورت سایت با اندک تغییری از فرم مسکونی به فرم مجموعه ورزشی تبدیل شده اند و بدون طراحی خاص فضای مجموعه ورزشی- آموزشی نتوانسته اند، پاسخگوی نیازهای مخاطبین امروز خود باشند. با توجه به تیپولوژی واحدهای مجموعه ورزشی منطقه از لحاظ معماری، نوع خدمات دهی، قدمت، تکنولوژی ساخت و... در بافت کلیه ساکنین این شهر از کمبود فضاهای مجموعه ورزشی همگام با پیشرفت و توسعه تکنولوژی های مختلف عصر ارتباطات، متناسب با نیازهای امروز اظهار نارضایتی می نمایند.

شهرستان رفسنجان با وسعتی حدود ۷۶۷۸ کیلومتر مربع و با ارتفاع ۱۴۶۹ متر از سطح دریا در شمال غرب استان کرمان واقع گردیده است. با بخش های مرکزی، نوق، کشکوئیه، فردوس و شهرهای رفسنجان، مس سرچشمه، کشکوئیه، بهرمان، می باشد که شهرستان انار در سال ۱۳۸۸ از این شهرستان منفک و مستقل شده است. از شمال به شهرستان بافق در استان یزد از جنوب به شهرستان های سیرجان و بردسیر از مغرب به انار، شهربابک واز خاور به کرمان واز شمال خاوری به شهرستان زرنند محدود شده است. ارتفاع این شهرستان در مرکز شهر ۱۴۶۹ متر از سطح دریا می باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آب و هوای شهر رفسنجان نیمه کویری است ، دارای تابستان‌های نسبتاً گرم و زمستان‌های سردیمی باشد. البته در اطراف این شهر نیز مناطق کوهستانی زیادی وجود دارد. میانگین بارش سالانه در شهر رفسنجان ، ۱۰۰ میلی‌متر است. ارتفاع شهر رفسنجان از سطح دریا ۱۵۲۸ متر است. البته مناطقی با ارتفاع حدود ۲۳۰۰ متر و بیشتر نیز در اطراف شهر رفسنجان قرار گرفته شده است. مرتفع‌ترین شهر در شهرستان رفسنجان ، شهر مس سرچشمه با ارتفاع ۲۶۴۰ متر دارای تابستان‌های خنک و زمستان‌های بسیار سرد می باشد ، که در تابستان مردم رفسنجان از آب و هوای آن استفاده می کنند. بارندگی‌های رفسنجان عموماً از سیستم‌های بارشی که از سمت جنوب غرب و غرب کشور در فصل‌های پاییز و زمستان به کشور نفوذ می کنند ، می باشد و در فصول بهار و تابستان تحت تأثیر سیستم هوای جنوب شرقی که مونسون نام دارد ، قرار می گیرد. در زمستان بارش‌ها به صورت باران و برف و در تابستان نیز باران می باشد. البته در فصل سرد سال ، جبهه هوای سرد سیبری که از شمال شرق نفوذ می کند رفسنجان را نیز تحت تأثیر خود قرار می دهد که هیچ بارندگی از خود ندارد. کمترین دمای ثبت شده از رفسنجان ۱۷- درجه سانتی‌گراد بوده و بیشترین دمای ثبت شده ۴۳+ درجه سانتی‌گراد است. بیشترین بارش در شهر رفسنجان ، ماه‌های آذر ، دی ، بهمن ، اسفند و فروردین را از آن خود کرده است.

۷- نتیجه گیری

این تحقیق نشان می دهد که عوامل اقلیم، زیرساخت ها، نیازهای انسانی، نوع و خصوصیات کاربران، انتخاب مکان، دسترسی ها، مشخصات داخلی، هزینه ها و... نکات کلی هستند که در طراحی یک مجموعه ورزشی باید مد نظر قرار گیرند .

که در نهایت میتوان براساس آنچه بررسی شد به اهداف کاربردی زیر دست یافت:

۱- افزایش جذب نیروی جوان

۲- افزایش جذب ورزش های داخلی و بین المللی

۳- کمک به رونق اقتصادی شهر

۴- (اشتغال زایی) ساخت این مجموعه موجب اشتغال زایی در حین ساخت و پس از ساخت می شود

۵- بالا رفتن فرهنگ عمومی شهر به واسطه تبادل مجموعه ورزشی - آموزشی

۶- حفظ انعطاف پذیری در مجموعه طرح به منظور پاسخگویی به الزام های آینده

بنای یک مجموعه ورزشی - فرهنگی که منطبق بر اصول و معیارهای معماری از ایرانی و اسلامی که هر دو ریشه فرهنگ این مرز و بوم دارد می تواند به عنوان دستاوردی ارزشمند که از پشتوانه موجود فکری فرهنگی خود ، آگاه می کند و بضاعت حدود و توان حرکت آینده را سمت و سوی سوق دهد. از این رو حفظ آنچه به جا مانده از پشت پنجره نگاه امروزی ضروری می نماید تا کوله بار محترم دانش جمعی و فرهنگی هم شناخته و هم به زبان نیاز امروز بین آدمیان بکار گرفته شود. لذا توجه به اهمیت این موضوع می تواند موجب هدف گیری هوشمندانه در ساخت و معماری مجموعه های ورزشی - آموزشی در جهت ارتقا سلامت روانی جوانان در جامعه پر هرج و مرج و آسیب پذیر کنونی شود و جوان را از آشوب های ذهنی و محیطی حفظ نماید. در نهایت طرح پیشنهادی براساس یافته های تحقیق :

- فضایی پویا و سرزنده و محیطی جهت پاسخگویی به نیازهای همه سنین.

- فضایی با ویژگیهای معمارانه و استفاده از المانهای مختلف در تعریف فضاها.

توضیح پیرامون طرح:

۱- در اطراف سایت بلوک های مسکونی در حال احداث هستند که به با افتتاح آنها ، جمعیت پذیری این منطقه افزایش یافته و این قسمت از منطقه ، خود به عنوان مرکز محله به شمار می رود. بنابراین در طراحی سعی می شود که به اقلیم

منطقه توجه شود تا شرایط آسایش برای بازدید کنندگان مهیا شود و از آنجایی که تهران جز مناطق گرم و خشک به حساب می آید بهترین جهت استقرار بنا (با توجه به کتاب اقلیم و معماری نوشته مرتضی کسمایی) ، چرخش آن بین زاویه ۲۵ درجه تا ۳۵ درجه به سمت شرق می باشد. که در این جا به علت انحرافی که محدوده زمین مورد نظر با شمال واقعی دارد ، در طراحی زاویه چرخش ۳۰ درجه به سمت شرق را به کار برده شده است.

۲- محوطه سازی پروژه نیز بر اساس الگو گیری از باغ ایرانی بوده است که در طراحی توجه به باغچه های کشیده ، تنوع در فضا ، وجود راه های دسترسی درجه بندی شده ، حرکت و جریان آب در سایت و چرخش آن در خود حجم اصلی بنا را داشته است.

۳- علاوه بر طراحی حجم اصلی بنا ، پیش بینی یک تصفیه خانه برای تصفیه فاضلاب برای تامین آبی که جنبه کاربردی (آبیاری) در سایت را دارد به همراه حوضچه های تصفیه آب به عمل آمده است. باید در این جا اشاره نمود که آبی که جنبه تزیینی (حرکت در جوی ها ، حوض ها ، فواره ها) دارد از آب شهری به کار برده می شود.

۴- برای بازدید کنندگان ، جانمایی محل پارک اتومبیل ها ، در زمین خالی جبهه غربی سایت پیش بینی شده است.

۸- قدردانی

تقدیر وتشکر از همه اساتید و افرادی که بی شائبه باعث به ثمر رسیدن این پژوهش گردیده اند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۹-منابع

- ۱- تصدقی، زهرا، ۱۳۹۰، تاثیر ورزش بر سلامت روانی دانش آموزان، نشریه پیوند، شماره ۳۸۴.
- ۲- حاضری، محمد و کاظمی شیشوان، مهروش، ۱۳۹۴، بررسی کیفیت فضاهای آموزشی با طراحی مکانهای انعطاف پذیر، همایش بین المللی معماری عمران و شهرسازی در آغاز هزاره سوم، تهران
- ۳- صالحی، محمدحسین، ۱۳۹۴، الگوی جامع معماری ایرانی اسلامی در طراحی فضاهای ورزشی ایران (مطالعه موردی استان مازندران) پایان نامه کارشناسی ارشد.
- ۴- صفاری، زهرا، معماری، ژاله، سعادت، زهرا، ۱۳۹۷، مطالعه برنامه ترویج ورزش و فعالیت های بدنی در مدارس ابتدایی با رویکرد بازاریابی اجتماعی، نشریه پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزش، شماره ۲۷.
- ۵- کازرونی، سیده پریا و شمتوب، سوگل و ترکمان، احمد، ۱۳۹۵، بررسی اصول و معیارهای طراحی مجموعه های ورزشی آبی و ساحلی، چهارمین همایش ملی مصالح ساختمانی و فناوری های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، میبد
- ۵- کمال الدین، علیرضا، ۱۳۹۶، ورزش و رشد اخلاقی مروری بر تاثیر ورزش ها بر تحول اخلاقی، نشریه معرفت اخلاقی، شماره ۲۲.
- ۶- مدقالچی، لیلیا و حسین پور فخاری نام، مهدیه، ۱۳۹۷، معیارهای طراحی مجموعه آموزشی ورزشی (مکان یابی و طراحی مجموعه)، ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی ایران، تهران
- ۷- معماری، ژاله، اصغری جعفرآبادی، محمد، سیفی سلمی، طاهره، ۱۳۹۲، مطالعه نقش کیفیت تعاملی و ارزش ادراک شده در توسعه توجهات رفتاری مشتریان مجموعه های ورزشی خصوصی، نشریه مدیریت و توسعه ورزش، شماره ۳.
- ۸- مقتصدی، احسان، ۱۳۹۵، بررسی تأثیر مجموعه های تفریحی فرهنگی بر ارتقا سلامت روانی جوانان، دومین کنفرانس بین المللی تحقیقات در عمران، معماری و شهرسازی و محیط زیست پایدار
- ۹- ملانوری شمسی، محمد، ملانوری شمسی، مجتبی، گنجائیان، حمید، ۱۳۹۵، انتخاب مکان بهینه به منظور ساخت مجموعه ورزشی با استفاده از مدل AMP، نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۳۴.
- ۱۰- نعمتی، لیلیا، ۱۳۹۸، بررسی اثربخش ورزش جوانان بر کاهش ناهنجاری های اجتماعی در کانادا، نشریه رشد آموزش تربیت بدنی، شماره ۶۷.
- ۱۱- Ghasemian, Farahnaz, Ghafoori, Farzad, (۱۳۹۴), "The effect of architect (color, texture and materials) in schools sport places on measure of students tendency to physical activities", Journal of sport management and motor behavior, ۱۱(۲۲), ۷۹- ۸۴.
- ۱۲- McCormack, G., Giles-Corti, B., Lange, A., Smith, T., Martin, K., & Pikora, T. J. (۲۰۰۴). "An update of recent evidence of the relationship between objective and self-report measures of the physical environment and physical activity behaviors". Journal of Science and Medicine in Sport, ۷(۱), ۸۱-۹۲
- ۱۳- Norges.L(۲۰۱۱).Joy of sport for all. Policy Document ۲۰۱۱-۲۰۱۵. ۳,۱-۶۸
- ۱۴- Sajadi, Seyed Nasrollah(۱۳۹۲), " Management of Sport Places and Facilities", Tehran, Pub: Avaye Zohoor, Second edition, p.p ۱-۱۰.